

Mg. iur., **Daīga Pirogova**, Doctoral student  
Doctoral Study Programme «Legal Science»  
Baltic International Academy  
Latvia

## **Order procedures – the way of the modernisation of civil procedure in the EU**

**Abstract.** The author presents her research findings on order procedures as the way of simplification and modernisation of civil procedure in the EU. The publication offers a short survey on the need to create uniform European level procedures and how the implementation of such procedures ensures the development of the common European market and the creation of the common space of security, freedom and justice. The three already implemented Regulations for order procedures (European enforcement order, European payment procedure, small claims) and one planned Regulation (European preservation order) have been analysed during the research. Also during the research it was stated that, at the moment, the order procedures are one of the most effective ways to implement uniform procedural rules of civil procedure in the EU.

**Keywords:** cross-border civil procedure, cross-border enforcement, European Enforcement order, European order for payment procedure, small claims, European preservation order.

Mg. iur., **Daīga Pirogova**, doktorante  
Doktora studiju programma «Juridiskā zinātne»  
Baltijas Starptautiskā akadēmija  
Latvija

## **Rīkojumu procedūras – civilprocesa modernizācijas instruments ES**

**Anotācija.** Autore ir veikusi pētījumu par rīkojuma procedūrām kā civilprocesa vienkāršošanas un modernizācijas instrumentu ES. Publikācijā tiek piedāvāts īss apskats par nepieciešamību izveidot vienotas Eiropas līmeņa procedūras, un, kā šādu procedūru ieviešana nodrošina ES vienotā iekšējā tirgus attīstību un nodrošina vienotas Eiropas drošības, brīvības un tiesiskuma telpas izveidi. Publikācijā tiek apskatītas arī trīs jau ieviesto rīkojuma procedūru regulu darbība (Eiropas izpildes rīkojums, Eiropas maksājuma rīkojums, maza apmēra prasību procedūra), kā arī viena no tuvākajā laikā ieviešanai plānotajām regulām – Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojums. Pētījuma rezultātā tiek secināts, ka tieši rīkojuma procedūras pašlaik ir viens no efektīvākajiem vienotu civilprocesa procedūru ieviešanas instrumentiem ES.

**Atslēgas vārdi:** pārrobežu civilprocess, pārrobežu piedziņa, Eiropas izpildes rīkojums, Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra, maza apmēra prasības, Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojums.

*Mg. iur., Дайга Пирогова, докторант  
Докторская программа «Юридическая наука»  
Балтийская международная академия  
Латвия*

## **Процедуры распоряжения – способ модернизации гражданского процесса в ЕС**

**Аннотация.** Проведенное автором исследование посвящено процедурам распоряжения, как инструменту упрощения и модернизации гражданского процесса в ЕС. В данной публикации дается краткий обзор предпосылок для создания на европейском уровне единых процедур, а также их влияния на развитие внутреннего рынка ЕС, создание в нем единого пространства безопасности, свободы и правосудия. В публикации проанализированы три регламента по процедурам распоряжения (процедура европейского исполнительного распоряжения, процедура европейского платежного распоряжения, процедура о требованиях малого размера), которые уже введены и действуют на всем европейском пространстве, и один регламент, введение которого запланировано на ближайшее время (европейское распоряжение об аресте счетов). На основании проведенного исследования, автор делает выводы о том, что именно процедуры распоряжения являются наиболее эффективным инструментом для введения общих гражданско-процессуальных норм в ЕС.

**Ключевые слова:** трансграничный гражданский процесс, трансграничное взыскание, Европейское исполнительное распоряжение, процедура европейского платежного распоряжения, требования малого размера, европейское распоряжении об аресте счетов.

### **Ievads**

Pastāvīgi ir novērojams, ka gan ES ietvaros, gan starptautiskā līmenī vispār tiek modernizētas un harmonizētas visdažādākās tiesību nozares – konkurences tiesības, kriminālprocesuālās tiesības, veselības aprūpes tiesības, ģimenes tiesības, līgumu tiesības u.c., tajā skaitā arī civilprocesuālās normas.

ES pamata nepieciešamība veidot vienas procesuālās tiesību normas radās līdz ar 1997. gada 2. oktobra Amsterdamas līguma (spēkā tikai no 1999. gada 1. maija) [1] pieņemšanu, kura 61. pantā tika atrunāta vajadzība par pakāpeniskas tādas ES telpas radīšanu, kur valda brīvība, drošība un tiesiskums un, ka tā sasniegšanai nepieciešams veicināt līguma 65. pantā noteikto tiesu iestāžu sadarbību civillietās iekšējā tirgus darbības pienācīgai nodrošināšanai, un līdz ar to jāveic tādi pasākumi kā:

- a) uzlabošana un vienkāršošana
  - pārrobežu sistēmā tiesas un ārpustiesas dokumentu izsniegšanai;

- sadarbībā pierādījumu vākšanā;
- nolēmumu, tostarp ārpustiesas nolēmumu, atzīšanā un izpildē civillietās un komercietās;
- b) saderības veicināšana noteikumos, ko dalībvalstis piemēro attiecībā uz tiesību normu kolīzijām un jurisdikcijas konfliktiem;
- c) šķēršļu likvidēšana civillietu labākai izskatīšanai, vajadzības gadījumā sekmējot dalībvalstīs piemērojamo civilprocesuālo normu saderību.

Tomēr tiek norādīts, ka otrs faktors šādai nepieciešamībai ir tas, ka īpaši izplatīta ir tieši starptautisko privāttiesību attīstība, kas ir vairākus soļus priekšā civilprocesa normu modernizācijai un harmonizācijai. Pastāv uzskats, ka šāda parādība vērtējama negatīvi, jo [...] kur civilprocess ir harmonizēts, starptautisko privāttiesību normas attiecībā uz starptautisko civilprocesu kļūst novecojušas. Lex fori processus normas paredz, ka tiesa vienmēr piemēro savas nacionālās procesuālās normas, kas izriet no šo normu publiskā rakstura vai no suverenitātes jēdziena.

Tur, kur normas ir vienotas, the *lex fori processus* ir ar mazāk praktisku nozīmi [2,122].

Līdz ar to pastāv uzskats, ka modernām starptautiskajām privāttiesībām ir jābūt un tās ir ciešā mijiedarbībā ar civilprocesu. Pirmkārt, starptautisko privāttiesību harmonizācija var tikt uzskatīta kā sākotnējais posms civilprocesa harmonizācijai. Otrkārt, un, atsaucoties uz iepriekšējo punktu, starptautisko privāttiesību normu harmonizācija var rezultēties spontānā civilprocesa tuvināšanā. Treškārt, starptautisko privāttiesību normu harmonizācija un civilprocess ir atkarīgi viens no otra un iet soli solī [2, 121].

Pēdējos 14 gadus juridiskajā zinātnē sastopams tāds jēdziens kā «Eiropas civilprocess» (European civil procedure) (turpmāk – ECP), ko latviski vairāk pierasts dzirdēt kā «pārrobežu civilprocess» (cross – border civil procedure/litigation), ar to saprotot civilo tiesvedību, kurā iesaistītas divu dažādu ES dalībvalstu puses.

Kotad nozīmē modernizēt šādas civilprocesuālās tiesību normas ES tiesību izpratnē? Uz doto brīdi tas paveicams, izmantojot kādu no pārnacionālo ES tiesību normu izveides mehānismiem – normu harmonizāciju, unificēšanu vai kādu vienotu procedūru izstrādi. Attiecībā uz civilprocesuālo normu modernizāciju un pielāgošanu vienotā tirgus jēdzienam, pagaidām efektīvas ir tieši šādas vienotas ES procedūras, kas piemērojamas atsevišķiem procesuāliem jautājumiem, un kas ir uzskatāmas par savdabīgu starpposmu starptautiskām privāttiesiskām attiecībām un harmonizētu civilprocesu.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot – kādas tieši vienotas uz civilo pārrobežu tiesvedību attiecināmas procedūras ir tikušas ieviestas ES līmenī, un kā tas veicinājis civilprocesuālo normu modernizāciju.

Pētījuma mērķa labākai sasniegšanai un zinātniskajam pamatojumam apskatītās publikācijas ir gan Latvijas zinātnieku paveiktais apjomīgais pētījums par ES līmeņa procedūru regulu piemērošanu Baltijas valstīs (Kačevska, Rudevskā, 2012), gan ES tiesību jomā autoritatīvo Erasmus School of Law pētnieku (Kramer, Rhee, 2012) publikācijas par ES procesuālo normu attīstību, gan ES tiesību jomā praktizējoša speciālista viedoklis (Grinten, 2007).

## **1. Vienotu ES līmeņa procedūru izveides vēsturiskā nepieciešamība**

Kā jau iepriekš tika noskaidrots, tad galvenais pamats vienotu procedūru normu izstrādei ES civilprocesa jomā balstās uz Amsterdamas līgumu un ideju par maksimāli efektīvu iekšējā tirgus, kopējās drošības un tiesiskuma telpas izveidi, kā arī uz EK dibināšanas līguma 95.pantu, [3] saskaņā ar kuru dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšana kopējā tirgus izveidei un darbībai notiek, pieņemot direktīvas, kā arī veidojot ES līmeņa procedūras.

Mēģinājumi vienkāršot un modernizēt civilprocesu, kurā iesaistītas divas dažādu ES dalībvalstu puses notiek kopš 1999. gada 15. un 16. oktobra Tampere sanāksmes [4], kurā tika noteikts, ka galvenais solis uz tādu vienkāršošanu būtu starpposma atcelšana starp nolēmuma pasludināšanu vienā dalībvalstī un tā atzīšanu un izpildi citā dalībvalstī, paredzot, ka tos varētu automātiski un bez jebkādam formalitātēm (atzīšanas noraidīšanas pamats, ekzekvatūra) atzīt visā ES teritorijā, atceļot Briseles I Regulā [5], noteikto obligāti pieprasīto ekzekvatūras procedūru visiem citās dalībvalstīs tiesu nolēmumiem.

Iezīmējot tālāku konkrētu rīcības plānu atzīšanas pasākumu atceļšanai ES Komisija un Padome 2000. gada 30. novembrī pieņēma Kopējo pasākumu programmu par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu civillietās un komercietās. [6] Dotajā programmā tika noteikti vairāki viens otram sekojoši soļi, kurus paveicot tika paredzēta pārrobežu civilprocesa vienkāršošana:

- starpposma procedūras jeb ekzekvatūras samazināšana un atzīšanas tiesisko seku pastiprināšana atzinējvalstī;
- atzīšanas atteikuma iemeslu reducēšana un publiskās kārtības (*ordre public*) kontroles atcelšana;
- ekzekvatūras pilnīga atcelšana.

Kopējā pasākumu programma paredzēja arī trīs posmus, kā dzīvē tiktu izpildīti augstāk minētie soļi. Pirmais posms – ieviest Eiropas izpildu rīkojumu neapstrīdētajās naudas prasībās; vienkāršot maza apmēra prasību lietas; ekzekvatūras atcelšanu uzturlīdzekļu piedziņas lietās. Otrais posms – pārskatīt Briseles I Regulu, t.i., paplašināt ekzekvatūras procesa atceļšanu, kā arī pastiprināt vienas dalībvalsts

nolēmumu tiesiskās sekas citās dalībvalstīs (piemēram, ieviešot pagaidu izpildi, pagaidu pasākumu piemērošanu). Trešais posms – atcelt ekzekvatūras procesu visās civillietu kategorijās, kas minētas Briseles I Regulā [7].

2004. gada 4. – 5. oktobrī ES Padome pieņēma turpinājumu Tamperes programmai – Hāgas programmu brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā, kurā cita starpā atspoguļoti mērķi tiesu iestāžu sadarbībai civillietās. Tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā kā galvenie ir minēti šādi pasākumi: 1) turpināt tiesu nolēmumu savstarpēju atzīšanu; 2) panākt būtisku tiesu savstarpējās uzticēšanās palielināšanos; 3) līdz 2011. gadam pilnībā pabeigt 2000. gadā pieņemto savstarpējas atzīšanas programmu. Kā vieni no galvenajiem veicamajiem projektiem ir norādīti: 1) Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras ieviešana; 2) procedūras ieviešana maza apmēra prasībām [7].

Savukārt Hāgas programmas ieviešanai Eiropas Komisija 2005. gada 10. maijā pieņēma Padomei un Parlamentam adresētu paziņojumu «Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem» [8]. Šajā politikas dokumentā Hāgas programmas mērķi un prioritātes tiek pārvērstas noteiktā rīcības plānā [7]. Paziņojumā tika noteikts, ka viena no svarīgākajām prioritātēm ir – garantēt Eiropas tiesiskuma telpu, nodrošinot efektīvu piekļuvi tiesiskumam ikvienam cilvēkam, un spriedumu izpildi. Notiks tuvināšana, jo īpaši, pieņemot likumus, kas nodrošina cilvēku augsta līmeņa aizsardzību, ievērojot savstarpējas uzticēšanās veidošanu un savstarpējas atzīšanas stiprināšanu, kas joprojām paliek tiesu varas sadarbības pamatā.

Kā turpinājumu 2006. gada 28. jūnijā Komisija pieņēma paziņojumu «Hāgas programmas īstenošana: turpmākā rīcība» [9], kurā savstarpējā atzīšana ir atkārtoti minēta kā ES politikas stūrakmens un tika paredzēts ierosināt vajadzīgo tiesību aktu izstrādi ar mērķi pabeigt ekzekvatūras procesa atcelšanu nolēmumiem civillietās un komercietās. Tam sekoja divu zaļo grāmatu publicēšana – Zaļā grāmata «Par tiesas nolēmumu izpildes efektivitātes uzlabošanu Eiropas Savienībā – aresta uzlikšana bankas kontiem» [10]; Zaļā grāmata – «Spriedumu efektīva izpilde Eiropas Savienībā: parādnieku īpašumu pārrēķināšana» [11].

Kā nākamā tika pieņemta Daudz gadu programma 2010.–2014. gadiem saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) [12], kurā norādīts, ka jāveic izpēte par daudzu civilprocesa jomā esošo inovatīvo tiesību aktu praktisko izpildi nolūkā tos vēl vairāk vienkāršot un kodificēt.

Laika posmā no 2004. gada augstāk minētajos dokumentos ietvertās civilprocesa vienkāršošanas un modernizācijas stratēģijas tika uzsāktas īstenojot dzīvē ar vairāku vienotu Eiropas līmeņa procedūru ieviešanu, kā arī joprojām tiek plānota arvien jaunu šādu procedūru ieviešana.

## **2. Izveidotās ES līmeņa procedūras pārrobežu civilprocesa vienkāršošanai**

### **2.1. Eiropas izpildes rīkojuma procedūra neapstrīdētiem prasījumiem**

Saskaņā ar Padomes 2000. gadā pieņemto pasākumu programmu nolēmumu savstarpējai atzīšanai civillietās un komercietās, tās mērķis bija atcelt visas procedūras, kas nepieciešamas spriedumu izpildāmībai civillietās un komercietās. Tika nolemts virzīties uz priekšu pakāpeniski, sākot ar ļoti specifisku eksperimentālo projektu – ekzekvatūras procedūras atcelšanu neapstrīdētām prasībām, kas veido lielāko prasību kategoriju [13]. Līdz ar to 2004. gada 21. aprīlī ar Padomes Regulu (EK) Nr. 805/2004 [14] tika pieņemta pirmā no pašlaik esošajām un plānotajām Eiropas līmeņa procedūrām civilprocesa vienkāršošanai – Eiropas izpildes rīkojums neapstrīdētiem prasījumiem, kas tiek piemērota no 2005. gada 21. oktobra. Regulas mērķis ir īstenojot spriedumu brīvas aprites principu, un ar to pirmo reizi koplēmuma procedūra tiek piemērota tiesu iestāžu sadarbībai civillietu jomā [13].

Dotās procedūras ieviešana arī izpildīja vairākus no Tamperes sanāksmēs noteiktā un Komisijas un Padomes pieņemtās Kopējo pasākumu programmas par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu civillietās un komercietās noteiktajiem soļiem pārrobežu civilprocesa vienkāršošanai:

1. starpposma jeb ekzekvatūras pilnīga atcelšana noteiktai lietu kategorijai, kas tika pamatots arī ar Regulas preambulas 18. apsvērumā noteikto savstarpējās uzticēšanās

dalībvalstu tiesvedībai principu. Saskaņā ar to, savstarpēji uzticoties dalībvalstu tiesvedībai, vienas dalībvalsts tiesas veiktais novērtējums tad, kad ir ievēroti visi nosacījumi, lai spriedumu apstiprinātu par Eiropas izpildu rīkojumu, var kalpot par pamatu, lai spriedumu varētu izpildīt visās pārējās dalībvalstīs, tiesai neizvērtējot, vai ir pienācīgi piemērotas tās dalībvalsts obligātās procesuālās normas, kurās paredzēts izpildīt spriedumu. Dotais princips tiek ievērots arī turpmāk izdotajās regulās par Eiropas līmeņa procedūru ieviešanu.

2. Eiropas izpildu rīkojuma ieviešana neapstrīdētajām naudas prasībām.

«Neapstrīdēti prasījumi» šīs Regulas ietvaros nozīmē to, ka, lai kreditors varētu saņemt Eiropas izpildes rīkojumu, atbildētājam vai nu jāpiekrīt parādam tiesas procesā vai arī nav jāierodas tiesā, kad prasība tiek izskatīta. Nolēmumi, par kuriem var tikt izdots izpildes rīkojums ir sekojoši dokumenti civilīetās un komercīetās – spriedumi, kuros atzītas prasības, aizmuguriskie spriedumi, izlīgumi, kas noslēgti tiesvedības gaitā, izlīgumi, kas noslēgti samierināšanas procesā un mediācijas rezultātā, un kas apstiprināti tiesā.

Eiropas izpildes rīkojums var tikt uzskatīts par instrumentu kas ir «pa vidu» starp starptautiskajām privāttiesībām un harmonizētu civilprocesu. Tas iezīmē gan jaunu spriedumu atzīšanas un izpildes, gan harmonizētu Eiropas civilprocesa ēru [2, 124].

## **2.2. Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra**

Nākamā Eiropas līmeņa procedūra, kas tika izveidota ar 2006.gada 12.decembra Padomes Regulu (EK) Nr. 1896/2006 [15] jau paredzēja pavisam jaunu līdz šim nebijušu pārrobežu civilprocesa elementu – Eiropas maksājuma rīkojumu.

Arī šī procedūra tāpat kā iepriekšējā atcēla ordre public kontroli, ekzekvatūru un izpildīja Tampere programmas prasības par šādas procedūras ieviešanu, jo saskaņā ar Regulas preambulas 9. Apsvērumu, tās mērķis ir vienkāršot, paātrināt un samazināt tiesāšanās izdevumus pārrobežu lietās attiecībā uz neapstrīdētiem finanšu prasījumiem, izveidojot Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru, un atļaut Eiropas maksājumu rīkojumu brīvu apriti dalībvalstīs, nosakot minimālos standartus,

kuru ievērošana padara nevajadzīgu jebkādu starpposma procesu pirms atzīšanas un izpildes dalībvalstī, kurā iesniegta izpildes prasība.

Dotā procedūra ļauj kreditoriem piedzīt savus neapstrīdētos prasījumus civilīetās un komercīetās (izņemot Dāniju) atbilstoši vienotai procedūrai, kas darbojas, izmantojot 7 standarta veidlapas. Lai izmantotu procedūru, nevienai no pusēm tiesā nav jāierodas, prasītājam tikai jāiesniedz pieteikums bez jebkādu citu formalitāšu veikšanas, un procedūra rit savu gaitu.

Procedūras uzsākšanai jāaizpilda veidlapa, sniedzot visas ziņas par iesaistītajām pusēm un par prasības būtību un apjomu. Tiesa izskata pieteikumu, un, ja veidlapa ir aizpildīta pareizi, 30 dienu laikā izdod Eiropas maksājuma rīkojumu.

Pēc tam tiesa Eiropas maksājuma rīkojumu izsniedz atbildētājam, kurš var vai nu samaksāt prasījumā noteikto summu, vai to apstrīdēt 30 dienu laikā. Ja rīkojums tiek apstrīdēts, tad lieta jānodod parastā civilīetū tiesā un jāizskata saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem. Ja rīkojums apstrīdēts netiek, tas automātiski kļūst izpildāms. Eiropas maksājuma rīkojuma kopiju un vajadzības gadījumā arī tulkojumu jānosūta tās dalībvalsts tiesībsardzības iestādēm, kurās tas izpildāms. Izpilde, tāpat kā visos gadījumos, notiek saskaņā ar tās dalībvalsts noteikumiem un procedūrām, kur rīkojums izpildāms.

## **2.3. Eiropas procedūra maza apmēra prasībām**

Lai arī šīs procedūras ieviešana tika noteikta kā Kopējās pasākumu programmas pirmais posms (maza apmēra prasību lietu vienkāršošana), tā tika ieviesta tikai 2007. gadā kā otrā Eiropas līmeņa tiesvedības procedūra aiz Eiropas maksājuma rīkojuma ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 861/2007 [16].

Ar Regulas ieviešanu tika realizēts arī viens no Hāgas programmā norādītajiem galvenajiem veicamajiem projektiem, kas bija šādas procedūras ieviešana. Praktiskos nolūkos tā tika izveidota, lai vienkāršotu un paātrinātu tiesvedību tādu pārrobežu prasību gadījumos, kas nepārsniedz 2000 euro.

Procedūra paredz, ka vienā dalībvalstī pieņemtu spriedumu Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām atzīst un izpilda citā dalībvalstī bez ekzekvatūras procedūras un atzīšanas apstrīdēšanas.

Lai arī šai procedūrai nav rīkojuma statusa, tai raksturīgas tās pašas pazīmes, kas pārējām vienotajām un plānotajām Eiropas līmeņa procedūrām, proti vienotu standarta formu, veidlapu un procedūru izmantošana. Veidlapa ir nosūtāma tiesai, kurai ir jurisdikcija attiecīgajā lietā. Tiklīdz tiesa ir saņēmusi prasības pieteikuma veidlapu, tā 14 dienu laikā tās kopiju kopā ar atbildes veidlapu izsniedz atbildētājam. Atbildētāja rīcībā ir 30 dienas atbildes sniegšanai, un tam ir jāaizpilda atbildes veidlapas attiecīgā daļa. Tiesai 14 dienu laikā prasītājam jānosūta atbildes kopija.

30 dienu laikā pēc atbildētāja atbildes saņemšanas tiesa vai nu pieņem spriedumu par maza apmēra prasību, vai pieprasa papildu rakstisku informāciju no pusēm, vai aicina puses uz lietas mutisku izskatīšanu. Ja notiek lietas mutiska izskatīšana, advokāta klātbūtne nav obligāta.

Pamatojoties uz minēto veidlapu (ko varētu būt vajadzīgs iztulkot otras dalībvalsts valodā) un sprieduma kopiju, spriedums bez jebkādam papildu formalitātēm ir izpildāms visās pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Sprieduma izpildi citā dalībvalstī var atteikt tikai viena iemesla pēc, proti, tad, ja tas ir pretrunā citam spriedumam, kas attiecībā uz tām pašām pusēm pieņemts citā dalībvalstī. Izpildi veic saskaņā ar tās dalībvalsts noteikumiem un procedūrām, kurā spriedums tiek izpildīts [17].

#### **2.4. Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojuma procedūra**

Tā kā pašlaik ES ietvaros pārrobežu tiesvedība civillietās un komercietās ir izplatīta parādība, šajā jomā aktualizējusies jauna problemātika, kas saistīta ar jaunas Eiropas līmeņa procedūras ieviešanas nepieciešamību.

Tas pamatots ar to, ka gadījumos, kad kreditoram jāveic pārrobežu parādu piedziņa, situācija ir komplicētāka un apmierināt savus prasījumus ir grūtāk. Jo īpaši viņam ir sarežģītāk, laikietilpīgāk un dārgāk panākt pagaidu pasākumu piemērošanu, lai apķīlātu parādnieka aktīvus, kas atrodas ārvalstīs. Tā ir problēma, jo ātra un vienkārša piekļuve šādiem pagaidu pasākumiem bieži vien ir izšķiroša, lai nodrošinātu, ka parādnieks nav izņēmis vai nobēdzinājis savus aktīvus līdz

brīdim, kad kreditors ir saņēmis spriedumu un panācis sprieduma izpildi lietā pēc būtības. Tas ir jo īpaši svarīgi attiecībā uz aktīviem, kas atrodas banku kontos [18]. Kreditoram ir maz iespēju bloķēt parādnieka bankas kontus ārvalstīs, lai nodrošinātu sava prasījuma apmierināšanu. Tā rezultātā daudziem kreditoriem nav iespējams veiksmīgi atgūt parādus ārvalstīs vai tie neuzskata par lietderīgu censties atgūt parādus un tos noraksta [18].

Tiek norādīts, ka šāda pastāvošā problēmsituācija ir saistīta ar vairākām nepilnībām jau esošajā tiesiskajā regulējumā:

- bankas kontos esošo parādnieku aktīvu apķīlāšanas rīkojumu izdošanas procedūras dalībvalstīs ir atšķirīgas. Saistībā ar pašreiz spēkā esošajiem ES tiesību aktiem, papildu problēmas rada fakts, ka pagaidu pasākumi, kas noteikti bez iepriekšējas parādnieka uzklaušanās, atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai netiek atzīti un izpildīti citā dalībvalstī, pamatojoties uz Briseles I regulu. Tomēr šī problēma tiks atrisināta pēc pārskatītās Briseles I regulas [19] spēkā stāšanās 2015. gadā.
- Daudzās dalībvalstīs (piemēram, Itālija, Vācija un Francija) ir sarežģīti, vai pat neiespējami, kreditoram iegūt informāciju par sava parādnieka bankas konta atrašanās vietu. Tādās valstīs kā Austrija un Vācija prasītājam ir jānorāda aktīvi, kuri jāapķīlā [18]. Tāpēc, kā norādījusi Eiropas Komisija (EK), [18] prasītājam neatliek nekas cits, kā vērsties privātās detektīvaģentūrās, lai atrastu informāciju un šādi pakalpojumi ir ne tikai dārgi, bet arī negarantē veiksmīgu iznākumu.
- Izmaksas, lai iegūtu un izpildītu konta apķīlāšanas rīkojumu pārrobežu situācijā, parasti ir lielākas nekā lietās, kas notiek vienas dalībvalsts ietvaros – tas kavē kreditorus piedzīt prasījumus ārvalstīs, izmantojot tiesu sistēmu [18].
- Procesuālās darbības kontu apķīlāšanai dalībvalstīs notiek atšķirīgā veidā un atšķirīgos termiņos, kas kavē piedziņas procesa efektivitāti. Jau esošie ES tiesību akti, piemēram Briseles I regula, [...] nodrošina tikai to, ka spriedums, kas taisīts vienā dalībvalstī, tiek atzīts un ir izpildāms

citā dalībvalstī, bet tā nesatur noteikumus par to, kā spriedumi tiek izpildīti. Pašlaik uz sprieduma vai cita izpildu dokumenta izpildi attiecas tikai valsts tiesības [18]. Tādās valstīs kā Francija, Beļģija un Nīderlande piespiedu izpildi veic tiesu izpildītāji ārpus tiesu sistēmas. Savukārt citās valstīs – Austrijā un Spānijā to veic tiesa, kamēr Zviedrijā un Somijā centrālā administratīvā aģentūra [18]. Kā norādījusi EK, tad, protams, prasītājam, kurš nāk no valsts, kurā ir viena piedziņas sistēma, būs grūtības saprast, kam ir jāadresē nolēmuma izpilde citā dalībvalstī. Atšķirības pastāv arī tajā, kurš ir atbildīgs par apķīlāšanas rīkojuma nodošanu bankai, cik ilgā laikā bankai rīkojums ir jāpiemēro un cik ilgu laiku tas paliek spēkā.

- Visās dalībvalstīs prasītājam ir jāpierāda prasības pamatotība, bet, atkarībā no nacionālās likumdošanas nosacījumiem, variējas pierādīšanas formāts. Beļģijā prasītājam ir tikai jāuzrāda pietiekams pierādījums, ka prasība pastāv, Portugālē un Spānijā tiek piemērots *prima facie* standarts, kamēr Anglijā un Velsā prasītājam ir jāuzrāda «labi pamatota lieta» [20].

Lai virzītos uz iepriekš aprakstīto problēmu risinājumu un attīstītu ES iekšējo tirgu, radot patiesu Eiropas civiltiesiskuma telpu izpildes jomā saskaņā ar izaugsmes stratēģiju «Eiropa 2020» [21], Eiropas Komisija 2011. gadā pieņēma Priekšlikumu Eiropas parlamenta un padomes regulai, ar ko izveidoja Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās [18].

Kā galvenie Priekšlikuma mērķi tika definēti pārrobežu prasījumu piedziņas atvieglošana pilsoņiem un uzņēmumiem, tiesu spriedumu izpildes efektivitātes uzlabošana civillietās un komercietās attiecībā uz pārrobežu strīdiem, pārrobežu tirdzniecības risku samazināšana, uzņēmēju uzticēšanās palielināšana, parādnieku attieksmes pret maksājumu veikšanu uzlabošana pārrobežu situācijās, pārrobežu uzņēmējdarbības veicināšana.

Priekšlikumā noteikts, ka ar regulas ieviešanu, būtu jāsasniedz sekojoši procesa vienkāršošanas mērķi:

- ļaut kreditoriem iegūt konta apķīlāšanas rīkojumu, pamatojoties uz vieniem un tiem

pašiem noteikumiem neatkarīgi no tā, kur atrodas kompetentā tiesa;

- ļaut kreditoriem iegūt informāciju par parādnieka bankas konta atrašanās vietu;
- samazināt kreditoru izdevumus, kuri cenšas iegūt un izpildīt konta apķīlāšanas rīkojumu pārrobežu situācijā, un samazināt rīkojuma iegūšanai nepieciešamo laiku.

Ierosinātā regula attieksies uz civillietām, komercietām, kā arī uz laulāto īpašuma jautājumiem. Savukārt neattiecināma tā būs uz maksātnespējas un sociālā nodrošinājuma lietām, kā arī lietām, kuras tiek izskatītas šķīrējtiesās.

Paredzēts, ka šāda Eiropas procedūra kreditoram būtu pieejama 2 gadījumos:

- pirms izpildu dokumenta iegūšanas dalībvalstī, kurā atrodas parādnieka konts – kreditors var pieteikties rīkojumam pirms tiesvedības uzsākšanas vai tiesvedības pēc būtības laikā, vai pēc izpildu dokumenta iegūšanas izcelsmes dalībvalstī, kas vēl nav izpildāms izpildes dalībvalstī;
- pēc izpildu dokumenta iegūšanas, kas ir izpildāms dalībvalstī, kurā atrodas parādnieka konts.

Šīs regulas ieviešana ne tikai atvieglotu un paātrinātu pārrobežu tiesvedību atsevišķās lietu kategorijās, bet arī izpildītu vienu no Kopējā pasākumu programmā par savstarpējā atzīšanas principa piemērošanu civillietās un komercietās paredzētajiem posmiem – vienas dalībvalsts nolēmumu tiesiskās sekas citās dalībvalstīs.

### Secinājumi

Mēģinājumi vienkāršot un modernizēt civilprocesu un ar to saistītās pārrobežu procedūras ES norisinās tikai pēdējos 14 gadus, kas pamatots ar jaunu nostādņu ieviešanu ES telpas uzbūvē – kopējā tirgus attīstība un tā darbības pienācīga nodrošināšana, kā arī vienota tiesiskuma, brīvības un drošības telpa.

Vairāki ES tiesību pētnieki [7] norādījuši, ka šajā laika posmā pieņemti tā saucamie «pirmās» (no 2000. gada) un «otrās» (no 2004. gada) paaudzes tiesību dokumenti, kas ES līmenī regulē jurisdikciju un spriedumu atzīšanu civillietās un komercietās. Pie šādiem «otrās» paaudzes tiesību aktiem ir pieskaitāmas arī Regulas, kuras izveido rakstā apskatītās Eiropas līmeņa rīkojumu procedūras.

Kā tiek norādīts, tad «pirmās» un «otrās» paaudzes tiesību normas neunificē nacionālās procesuālās tiesības, bet drīzāk rada atsevišķas ES līmeņa procedūras. Tā kā Regulas pieskaitāmas pie ES sekundārajiem tiesību aktiem, tās ir tieši piemērojamas ES dalībvalstīs un, tā kā tās prevalē pār nacionālajām tiesībām, tad gadījumā, ja tās paredz citādāku tiesisko regulējumu, nekā nacionālie tiesību akti, tiek piemērotas regulu normas. Līdz ar to uzskatāms, ka regulas, ar kurām izveido Eiropas līmeņa procedūras, ir

visātrākais un drošākais veids kā vienkāršot un modernizēt civilprocesu ES līmenī.

Līdz ar to pētījuma galvenie rezultāti parāda to, ka par modernām procesuālajām tiesību normām tiek uzskatītas tādas, kas pēc iespējas ātrāk un efektīvāk attīsta iekšējo tirgu, kā arī nodrošina vienotās Eiropas tiesiskuma, drošības un brīvības telpas izveidi. Tā panākšanai kā viens no galvenajiem instrumentiem tiek izmantotas rīkojuma procedūras daļēji vienota Eiropas civilprocesa ieviešanai.

#### **Izmantoto avotu saraksts:**

1. Amsterdams līgums, kas groza līgumu par Eiropas Savienību, Eiropas Kopienu dibināšanas līgumus un dažus ar tiem saistītus aktus. Pieejams: [http://www.rs.gov.lv%2Feiropa\\_upl%2Famsterdams\\_ligums.doc&ei=PyQ9U6WOCsiayAPgx4H4Cg&usg=AFQjCNEaumMaagCBTKOnTtbvSrHiCcgQig&sig2=5eTdyhC8gDEaK6VEKhh9pQ&bvm=bv.63934634,d.bGE](http://www.rs.gov.lv%2Feiropa_upl%2Famsterdams_ligums.doc&ei=PyQ9U6WOCsiayAPgx4H4Cg&usg=AFQjCNEaumMaagCBTKOnTtbvSrHiCcgQig&sig2=5eTdyhC8gDEaK6VEKhh9pQ&bvm=bv.63934634,d.bGE) [aplūkots: 31.03.2014.].
2. Kramer X., Rhee C. H. Civil Litigation in a Globalising World. The Hague: T.M.C. Asser Press/Springer, 2012, 387 p.
3. Grinten P. M. M. van der. Challenges for the Creation of a European Law of Civil Procedure. Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging [Civil Justice Review], 2007, No. 3.
4. Schlussfolgerungen des Vorsitzes, Europäischer Rat Tampere, 15. und 16. Oktober, S. 6.
5. Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0044:lv:NOT> [aplūkots: 01.12.2013.].
6. Projet de programme des mesures sur la mise en oeuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale. JO C 12, 15.01.2001.
7. Kačevska I., Rudevska B. Pētījums «Eiropas Savienības regulu attiecībā uz Eiropas Savienības līmeņa procedūru civillietās praktiskā piemērošana: Baltijas valstu pieredze», 2012.
8. Komisijas paziņojums Padomei un Parlamentam «Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem». COM(2005) 184 galīgā redakcija. Briselē, 2005. gada 10. maijā.
9. Komisijas ziņojums «Hāgas programmas īstenošana: turpmākā rīcība». COM(2006) 331, Briselē, 2006. gada 10. maijā.
10. Zaļā grāmata «Par tiesas nolēmumu izpildes efektivitātes uzlabošanu Eiropas Savienībā – aresta uzlikšanabankaskontiem». Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2007-0371+O+DOC+XML+VO//LV> [aplūkots: 01.04.2014.].
11. Zaļā grāmata «Spriedumu efektīva izpilde Eiropas Savienībā: parādnienu īpašumu pārredzamība». COM(2008) 128 galīgā redakcija.
12. Daudz gadu programma 2010.–2014. gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) (2010/C 285 E/02). OV C 285, 21.10.2010.
13. Spriedumus civiltiesisko prasījumu lietās varēs izpildīt ātri un efektīvi visā Eiropas Savienībā. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=119608> [apskatīts: 15.03.2014.].
14. Padomes Regula (EK) Nr. 805/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32004R0805> [aplūkots: 31.03.2014.].



15. Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006 ( 2006. gada 12. decembris ), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32006R1896> [aplūkots: 31.03.2014.].
16. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 861/2007 (2007. gada 11. jūlijs), ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF> [aplūkots: 31.03.2014.].
17. Eiropas e – tiesiskuma portāls. Maza apmēra prasības. Pieejams: [https://e-justice.europa.eu/content\\_small\\_claims-42-lv.do](https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-lv.do) [aplūkots: 31.03.2014.].
18. Eiropas Komisijas Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0445:FIN:LV:PDF> [aplūkots: 01.12.2013.].
19. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (pārstrādātā versija). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:351:0001:0032:lv:PDF> [aplūkots: 01.12.2013.].
20. Hess B. On making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union: Transparency of a Debtor's Assets, Attachment of Bank Accounts, Provisional Enforcement and Protective Measures. Pieejams: [http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement\\_judicial\\_decisions\\_180204\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf) [aplūkots: 01.12.2013.].
21. Komisijas paziņojums Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Pieejama: [http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1\\_LV\\_ACT\\_part1\\_v1.pdf](http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf) [aplūkots: 01.12.2013.].

#### References:

1. The Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts // Available at: [http://www.rs.gov.lv%2Feiropa\\_upl%2Famsterdams\\_ligums.doc&ei=PyQ9U6WOCsiayAPgx4H4Cg&usg=AFQjCNEaumMaagCBTKOnTtbvSrHiCcgQig&sig2=5eTdyhC8gDEaK6VEKhh9pQ&bvm=bv.63934634,d.bGE](http://www.rs.gov.lv%2Feiropa_upl%2Famsterdams_ligums.doc&ei=PyQ9U6WOCsiayAPgx4H4Cg&usg=AFQjCNEaumMaagCBTKOnTtbvSrHiCcgQig&sig2=5eTdyhC8gDEaK6VEKhh9pQ&bvm=bv.63934634,d.bGE) [looked 31.03.2014.].
2. Kramer X., Rhee C. H. Civil Litigation in a Globalising World. The Hague: T.M.C. Asser Press/ Springer, 2012, 387 p.
3. Grinten P. M. M. van der. Challenges for the Creation of a European Law of Civil Procedure. Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging [Civil Justice Review], 2007, No. 3.
4. Schlussfolgerungen des Vorsitzes, Europäischer Rat Tampere, 15. und 16. Oktober, S. 6.
5. Council Regulation (EC) No. 44/2001 (22 December 2000) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters // Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0044:lv:NOT> [looked: 01.12.2013.].
6. Projet de programme des mesures sur la mise en oeuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale. JO C 12, 15.01.2001.
7. Kachevska I., Rudevskā B. Research «European Union regulation of the European level civil procedure practical application: the experience of the Baltic States». 2012.
8. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament «The Hague Programme: Ten priorities for the next five years.» COM (2005) 184 final. Brussels, 10 May 2005.
9. Communication from the Commission «Implementing the Hague Programme: the way forward». COM (2006) 331, Brussels, 10 May 2006.
10. Green Paper «The enforcement of judgments in improving the efficiency of the European Union – the attachment of bank accounts.» // Available at: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2007-0371+0+DOC+XML+V0//LV> [looked: 01.04.2014.].

11. Green Paper «Effective enforcement of judgments in the European Union: the transparency of debtors' assets.» COM (2008) 128 final.
12. Long term program for 2010-2014 in the context of the area of freedom, security and justice (Stockholm program) (2010/C 285 E/02). OV C 285, 21.10.2010.
13. Judgments in civil claim cases will be able to execute quickly and efficiently throughout the European Union // Available: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=119608> [looked: 15.03.2014.].
14. Council Regulation (EC) Nr.805/2004 (April 21, 2004), establishing a European Enforcement Order for uncontested claims // Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32004R0805> [looked: 31.03.2014.].
15. Council Regulation (EC) Nr.1896/2006 (12 December 2006), establishing a European order for payment procedure // Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32006R1896> [looked: 31.03.2014.].
16. European Parliament and Council Regulation (EC) No. 861/2007 (11 July 2007), establishing a European Small Claims Procedure // Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF> [looked: 31.03.2014.].
17. European e-Justice Portal. Small Claims // Available at: [https://e-justice.europa.eu/content\\_small\\_claims-42-lv.do](https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-lv.do) [looked: 31.03.2014.].
18. European Commission Proposal for a European Parliament and Council Regulation establishing a European Account Preservation Order to facilitate cross-border debt recovery in civil and commercial matters // Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0445:FIN:LV:PDF> [looked: 01.12.2013.].
19. European Parliament and Council Regulation (EU) No. 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast) // Available: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:351:0001:0032:lv:PDF> [looked: 01.12.2013.].
20. Hess B. On making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union: Transparency of Debtor's Assets, Attachment of Bank Accounts, Provisional Enforcement and Protective Measures // Available at: [http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement\\_judicial\\_decisions\\_180204\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf) [looked: 01.12.2013.].
21. Communication from the Commission of Europe: 2020 strategy for smart, sustainable and inclusive growth // Available in: [http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1\\_LV\\_ACT\\_part1\\_v1.pdf](http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf) [looked: 01.12.2013.].